

Yhteiskuntaluokan ja paikallisuuden merkitys nuorten ryhmien ja tyylien muotoutumisessa

Tarja Tolonen

Tässä artikkelissa tarkastelen nuorten ryhmittymiä ja tyylejä. Pohdin miten nuorten ilmentämät tyylit liittyvät heidän muodostamiinsa sosiaalisiin ryhmiin. Ovatko mitkä tahansa tyylit mahdollisia kelle tahansa? Nuorten ryhmiä ja tyylejä paikannan suhteessa nuorten sosiaaliseen kontekstiin: muun muassa luokkaan, etnisyyteen, sukupuoleen ja paikallisuuteen. Artikkelissa kysyn myös, onko nuorten vapaa-ajan toiminnalla yhteyttä nuorten suhteeseen koulutukseen ja mahdollisiin luokkaperustaisiin elämäntyyliin.

Tutkimuksen aineisto koostuu vuosina 2008–2009 tehdyistä 13–17-vuotiaiden yksilohaastatteluilta, N=39. Nuoria haastateltiin erilaisissa konteksteissa Helsingissä ja Kajaanissa. Tutkimus on tehty Nuorisotutkimusverkoston *Nuorten vapaa-ajan käytännöt ja nuorisotyö Suomessa* -tutkimusprojektissa sekä yhteistyössä Helsingin yliopiston rahoittaman *Perheen materiaallinen ja kulttuurinen muotoutuminen* -tutkimusprojektin¹ kanssa.²

Vaikka nuorten elämäntapaisuudet ovat tulkittavissa yksilöllisesti, ne liittyvät myös paikallisiin ryhmiin, jotka hioutuvat suhteessa toisiinsa. Ryhmien taustalla näkyy yhteiskuntaluokkaisuus, sukupuoli ja etnisuus. Tutkimustuloksena väitän, että nuorten elämäntapaisuudet jakautuvat yhteiskuntaluokkaisesti, paikallisesti sekä sukupuolen ja etnisyyden mukaan, eikä kuka tahansa voi omaksua mitä tahansa tyyliä missä tahansa paikallisuudessa.

Kun 1980-luvulla suomalaisessa sosiologiassa tutkittiin elämäntapoja, niiden katsottiin heijastelevan yhteiskunnallisia, objektiivisia sekä materiaalisia rakenteita (Kortteinen 1982; luokasta Blom et al. 1984). Luokkaan ja elämäntapaan liittyviä rakenteellisia yhteyksiä mietittiin myös nuorisotutkimuksen piiris-

sä birminghamilaisen CCCS:n (*Center for Contemporary Cultural Studies*) muotoileman alakulttuuriteorian inspiroimana. Esimerkiksi ajateltiin, että nuorten ala- tai vastakulttuuriset käytännöt muotoutuvat suhteessa niiden luokkapohjaisten ”emokulttuureiden” kulttuuriin ja rakenteellisiin vastaavuuksiin (Clarke et al. 1986/1976; Willis 1978). Täl-

löin lähdettiin tulkitsemaan yhden tai useamman nuorisoryhmän tyyliä, joka (yleistään) sijoitettiin luokkarakenteelliseen kehykseen. Ajatussuuntaa on vuosien saatossa niin suomalaisessa kuin brittiläisessä nuorisotutkimuksessa kritisoitu useastakin näkökulmasta – esimerkiksi liiasta luokkarakenteiden painottamisesta ja liiasta yleistämisestä, samoin ryhmä- tai julkisuuspainottuneisuudesta sekä keskittymisestä tietynlaisiin poikiin (esim. Hoikkala 1989; Lähteenmaa 1991; 2000), taikka siitä, ettei sillä ollut selitysvoimaa suhteessa uusiin populaari- ja kulutuskuulttuuriin ilmiöihin (Blackman 2005; Muggleton 2005; France 2007, 141–145). 1990-luvulle tultaessa kulttuuristen samankaltaisuuksien etsiminen yhteiskuntaluokkien ja nuorisokulttuurien välillä vaihtui kulttuurisen katkoksen ja muutoksen etsimiseksi post- ja myöhäismodernististen tulkintatapojen mukaisesti (Ziehe 1991). Elämäntyyliä mietittiin suhteessa kulutukseen ja musiikkiin (Blackman 2005; Muggleton 2005).

Viimeaikaisessa nuorisotutkimuksessa puolestaan jälkialakulttuurista suuntautumista kohtaan on esitetty kritiikkiä: suuntaus on keskittynyt miettimään nuorten uudenlaisia elämäntyyliä ilman että niitä on sosiaalisesti ja kulttuurisesti paikannettu. Jälkialakulttuurinen tutkimus on keskittynyt lähinnä makrotasolle, kuvaamaan yleisesti eri tyyliä, paikantamatta niitä. (Bullen & Kenway 2004; MacDonald et al. 2005; MacDonald & Shildrick 2007). Yhteiskuntaluokkaisuuden lisäksi tärkeää on myös analysoida sukupuolta ja etnisyyttä. (Rastas 2001; 2007; Keskisalo 2003; Nayak 2003; Niemelä 2003; 2006; Bullen & Kenway 2004; Hautaniemi 2004). Edellä mainittujen lisäksi tutkimustani viritää suhde ns. ”uuteen” luokkatutkimukseen, jossa yhteiskuntaluokkaisuutta (*social class*) tutkitaan ja käsitteellistetään identiteetteinä ja kulttuurisina käytäntöinä sekä elämäntapoina (Savage et al 2001; Skeggs 2004; Devine et al

2005; McDonald et al 2005; McDonald & Shildrick 2007).

Ennemminkin kuin tarkastelen luokkaa (ja sukupuolta ja etnisyyttä) rakenteellisesti ja faktuaalisesti (ks. Erola 2010), etsin kulttuurisia merkityksiä ja prosesseja, joiden kautta kulttuurisia eroja rakennetaan. Bourdieun näkemykset kulttuurisesta, sosiaalisesta ja taloudellisesta pääomasta (Bourdieu 1997) ja niiden kerryttämisestä ”tapaisuuksien” kautta on erityisesti läsnä omassa tulkinnessani nuorten elämäntapaisuuksista ja luokasta. Tässä artikkelissa elämäntapa viittaa toistoon, tavaksi tulleeeseen (mm. paikalliseen, kansalliseen) käytäntöön, jota ei aina tiedosteta, se vain on ”itsestään selvyytenä” (siinä mielessä se on habituaalista, Bourdieu 1998; 1990). Elämäntavan taustalla oletan olevan sosiaalisesti eriytyneitä kulttuurisia käytäntöjä, erilaisia ”tapaisuuksia” (Jokinen 2004, 285), vaikkeivät ne muodostaisikaan rakenteellisesti yhtenäisiä ja ryhmiin kiinnittyneitä luokkakulttuureita, kuten 1980-luvulla toisinaan oletettiin. Elämäntapaisuus on siis toimijoiden omaa tulkintaa siitä, mikä on heidän mielestään ”tavallista” ja kyseenalaistamatonta (Tolonen 2002; Jokinen 2004, 285; Perho 2010).

Elämäntyyllillä puolestaan viitataan esimerkiksi kulutukseen liittyviin tyyliin (Wilska 2006; MacDonald & Shildrick 2007) sekä bourdeulaisittain ajateltuna distinktion eli erottautumiseen (Bourdieu 1998), joka tässä oletetaan tietoiseksi erottautumiseksi muista tyyleistä. Monet näkevät elämäntyylin kevyenä ja individualistisena (Miles 2000; Sell 2007). Vaikka suhtaudun individualistiseen käytäntöön kriittisemmin, nähdäkseni molempia käsitteitä on hedelmällistä käyttää nuorten elämäntilanteita analysoidessa.

Aineistossani tulee esiin, että nuorten väliset ystävyysuhteet ovat moninaiset, sisältävät yksinoloa ja verkostoitumista, kasvokkain ja virtuaalimaailmassa kohtaamista. Tämän artikkelin keskiöön olen kuitenkin nostanut

nuorten välisistä suhteista etenkin ryhmät tai ryhmittymät. Pohdin ryhmien sosiaalisuuden merkitystä tämän päivän Suomessa, jossa nuorisokulttuuristen käytäntöjen ja tyylien väitetään olevan hyvin yksilöllisiä, jopa ”atomisoituneita” (Salasuo 2006). Toisaalta peilaan ryhmiä tai ryhmittymiä sosiaalisena merkityksenantajana muun muassa CCCS:n perinteeseen (Clarke et al 1986/1976), jossa nuorten ryhmille annettiin paljon painoa. Niiden muun muassa oletettiin olevan luokkajohdajien elämäntyyllisten merkityksenantajien ja kulttuurien muodostamisen paikkoja. Vaikka en edeltävien tavoin olettaisin ryhmien olevan tiukassa kulttuurisessa ja rakenteellisessa suhteessa yhteiskuntaluokkaan (ks. kritiikkiä esim. Lähteenmaa 2000), testaan suhteessa empiiriseen aineistooni, onko nuorten ryhmillä, elämäntavalla ja luokalla minkäänlaista yhteyttä tämän päivän Suomessa.

Tämä on siis ensimmäinen tutkimuskysymys. Niinpä, uuden luokkatutkimuksen inspiroimana (Kortteinen 1982 esitetyt elämäntavat) kysyn missä mielessä nuorten ryhmii ja (elämän)tyylejä voisi tulkita suhteessa niiden sosiaaliseen kontekstiin ja erilaisten yhteiskunnallisten ja paikallisten erojen sävyttämänä.

Toinen tutkimuskysymys liittyy nuorten siirtymiin aikuisuuteen ja erityisesti nuorten koulutussiirtymiin ja vapaa-ajalla kerryttämisiin pääomiin. Peilaan nuorten ja heidän ryhmien vapaa-ajan elämäntapaisuuksia ja vapaa-ajalla kerryttämiä pääomia (Bourdieu 1997/1986)³ suhteessa heidän koulutautumiseensa. Tällöin tarkasteluni suhteessa luokkaan ja eriarvoistumiseen liittyy koulutussosiologiaan (Järvinen 1998; Järvinen & Vanttaja 2000; Berg 2010; Gunter & Watt 2009; Naumanen & Silvennoinen 2010).

Olen aiemmassa tutkimuksessani (Tolonen 2008a & 2008b) tulkinnut, että nuorten erilaisista suhteista koulutautumiseen voi lukea myös yhteiskuntaluokkaisia ja

elämäntyyllisiä eroja. Tutkimus perustui 61 yksilöhaastatteluun, jotka tehtiin Helsingissä, Kymenlaaksossa, Salossa ja Kajaanissa. Haastatteluista löysin *syrjäytymiseen, tavalliseen työväenluokkaisuuteen, kunnianhimoiseen työväenluokkaisuuteen ja keskiluokkaisuuteen liittyviä* puhe- ja elämäntyyliä (ks. Tolonen 2008b).⁴ Nuorten ammatti- ja menestystoiveet olivat yhteydessä nuorten ilmoittamiin vanhempien koulutustaustoihin, haastatteluissa mainittuun perheen tukeen sekä asuinpaikkakuntaan. Tässä artikkelissa peilaan nuorten vapaa-ajan käytäntöjä ja koulutusorientaatioita toisiinsa ja viittaa tarvittaessa aikaisemmin löytämiini elämäntapaisuuksiin.

Luokka ja elämäntapaisuus analyysin kohteena

Tutkimus on tehty vuosina 2008–09 haastatteleamalla 13–17-vuotiaita nuoria erilaisissa konteksteissa. Haastateltavia nuoria on yhteensä 39. Yksilöhaastattelujen ohessa nuoret ovat tehneet kaavioita ystävyys-suhteistaan, piirtäneet ja merkanneet karttoihin heidän oleskelupaikkojaan. Lisäksi olen etnografisesti suuntautuneena tutkijana (Tolonen 2001; Tolonen & Palmu 2007) pitänyt tutkimuspäiväkirjaa haastattelumatkoistani ja vierailuistani kouluun ja nuorisotaloille. Ensisijaisesti olen tehnyt tutkimusta Itä-Helsingissä, jossa olen haastatellut erään ”Itälähiöksi” nimeämäni alueen nuoria (n= 33) alueen koulussa ja nuorisotalolla. Samoin olen vierailut lähistön muissa kouluissa ja nuorisotaloilla sekä eräällä keskustan alueen nuorisotalolla. Lisäksi olen tehnyt vertailun vuoksi tutkimusmatkan eräälle Kajaanin nuorisotalolle, jossa haastattelin kuusi nuorta. Haastattelin myös molemmilla paikkakunnilla nuorisotalojen nuorisotyöntekijöitä (yhteensä viisi

haastattelua). Olen niin ikään valokuvannut helsinkiläisten nuorten mainitsemia oleskelupaikkoja Helsingissä. Tutkija FT **Minna Kelhä** on myös haastatellut osan Helsingissä haastattelemieni nuorten vanhempia (n=6).

Haastatteluun pyydettiin nuorisotaloilta ja kouluista vapaaehtoisia nuoria, enkä voinut tai halunnut tarkkaan määrittää, kuka haastatteluun lopulta suostui. Ehkä siitä johtuen, että poikien on ollut perinteisesti helpompi osallistua koulujen ja nuorisotalojen julkiseen toimintaan (mikä on tytöille riskialttiimpaa, Tolonen 2001), sekä Helsingissä että Kajaanissa enemmistö näin tavoitetuista haastateltavista oli poikia. Yhteensä aineistossa on 23 poikaa ja 16 tyttöä. Nuorilta kysyttiin haastattelussa myös vanhempien koulutusta ja ammatteja⁵. Tämän perusteella voin viitteellisesti sanoa, että haastateltavien joukossa oli enemmän työväenluokkaisia nuoria kuin taustaltaan keski- tai yläluokkaisia nuoria. Helsingissä tutkimukseen osallistui enemmän maahanmuuttajapoikia kuin tyttöjä, Kajaanissa ei kumpiakaan. Kvalitatiivinen aineisto on usein jollain tavoin vino, eikä siinä pyritäkään löytämään edustavuutta koko populaatiosta. Olenkin tietoisesti kertonut oman aineistoni rajat, ja tulen analyysin yhteydessä kertomaan tarkemmin kunkin haastateltavan tai kaveriryhmän taustat kuitenkin paljastamatta heidän henkilöllisyyttään. Kaupunginosien, nuorisotalojen, koulujen ja henkilöiden nimet on anonymisoitu.

Aineistoa on analysoitu muun muassa lukemalla ja koodaamalla haastattelut eri tasoisesti. Jokaisesta haastattelusta on tehty tiivistelmä, jossa henkilökohtaisen kuvauksen lisäksi kerrotaan analyysin kannalta merkittävimmät asiat. Lisäksi kaikista tutkittavista on tehty (kvalitatiivinen) taulukko, jossa tutkittavat teemat nostettiin esiin: näin nähtiin analyysin kannalta oleellisten teemojen ja asenteiden toistuvuus sekä erottautumisten esiintyminen. Tällöin nuorisoryhmäkohtai-

nen analyysi oli mahdollista, samoin ryhmän sisäiset erot tulivat esiin.

Aineiston teemojen luokittelu perustui, kuten usein tutkimuksessa, aluksi haastattelurunkoon, joka puolestaan on koottu suhteessa teoreettiseen mielenkiintoon ja tutkimustehävään: nuorten tyylien ja vapaa-ajan käytäntöjen kartoitukseen ja niiden sosiaaliseen ja kulttuuriseen ympäristöön (perhe, ystävät ja paikallisuus). Tutkittavien haastattelupuhetta koodattiin sen perusteella, miten he kuvasivat vapaa-ajan toimintaansa, perhettään, sosiaalisia suhteitaan, koulunkäyntiään ja omaa ja muiden tyyliä (mahdolliset erottautumiset), liikkumistaan ja matkustamistaan (sekä suhteessa kansainvälistymiseen ja maahanmuuttoon), kouluttautumistaan ja tulevaisuuttaan. Tämän jälkeen analyysi eteni yksityiskohtaisemmaksi kunkin tutkimustee-man osalta; esimerkiksi nuorten tilankäyttöä analysoin omana kysymyksenään ja erottelin erilaisia nuorten kaupunkitilankäyttötapoja. Jaottelin nuorten mainitsemia pukeutumisia ja toimintatyylejä, mihin (paikkakuntaan ja tilaan) tyylit sijoittuivat, ja mistä tyyleistä tai toimintatavoista ei pidetty ja mitä ihailtiin.

Tutkimuksen myötä tarkennettiin katsetta nuorten vaihtelevaan suhtautumiseen päihteisiin, aktiivisiin harrastuksiin ja niin sanottuun hengailuun. Nuorten suhde maahanmuuttoon otettiin analyysiin mukaan aineiston tarkastelun myötä. Nämä teemat erottelivat nuorten puhetta toisistaan. Lisäksi analyysin edetessä kiinnitin huomioita yksittäisten nuorten tapaan yhdistää vapaa-ajan toiminta ja kouluttautuminen (nuorten suhde koulutukseen ja haaveet tulevaisuudesta). Tulkintakehys on siten niin sanotusti aineistolähtöinen ja teoreettinen samaan aikaan (Lappalainen et al. 2007): tämä tarkoittaa sitä, että vaikka aineiston analyysiä ohjaavat teoreettiset intressit, aineistoa kuunnellaan avoimesti ja analyysiä tarkennetaan analyysin myötä. Teoria ja aineisto käyvät jatkuvaa kes-

kustelua, ja analyysi alkaa jo ennen aineiston keruuta (Atkinson 1990).

Nuorten paikallisista tyyleistä ja ryhmistä

Nuorisotyyliä ovat yleisesti tunnistettuja nuorten keskuudessa. Kajaanissa ja Helsingin keskustassa sekä Itä-Helsingissä nuoret tunnistivat yleisiä nuorisomusiikkiin liittyviä tyyliä, yleisimpinä rockarit, hopparit ja hevarit (Salasuo 2006). Lisäksi erityisesti tytöt mainitsivat myös ”ernut”, ”lissut” ”teinit”, ja Kajaanissa myös ”rautaveljet”. (Avaan osan tyyleistä tarkemmin analyysin yhteydessä.) Varsinkin tutkimani Itälähiön (=pseudonyyminä) nuoret mainitsivat myös muita tunnistettavia eroja ja tyyliä nuorten keskuudessa, kuten oletettuja maahanmuuttajataustaisten nuorten ja syntyperäisten suomalaisnuorten elämäntyyllisiä eroja. (Haikkola, tulossa.) Samoin näkyvissä oli suvaitsevaisesti tai skinnien ja/tai rasistisesti ajattelevien nuorten välinen ero, johon liittyi muun muassa pukeutumiseen ja toimintatapoihin liittyviä erotteluita. Nämä olivat siis julkisesti tunnistettuja tyyliä (pukeutumistyyliä, asenteita, tapoja toimia).

Voluntarismia ja individualismia painottavaa **David Muggletonia** seuraten voisi kysyä, ovatko tyyliä täysin yksilöllistyneet tai atomisoituneet, kuten muun muassa **Mikko Salasuo** 2006 esittää, sekä globalisoituneet internetin välityksellä? Artikkelini kannalta kiinnostavaa onkin tarkastella kysymystä ovatko nuorisotyyliä yksilöllisesti valittavissa, jolloin alueellisia, etnisiä, sukupuoleen tai yhteiskuntaluokkaisuuteen liittyviä erotteluita ei aineistossa esiintyisi. Täsmennän ensimmäistä tutkimuskysymystäni eli voiko kuka vaan valita minkälaisen tyylin haluaa ja käyttää sitä haluamallaan tavalla missä tahansa so-

siaalisessa ympäristössä? Ja jos näin ei ole, niin mitkä tyyliä ovat mahdollisia kenellekin ja missä? (Skeggs 2004, 1). Toiseksi kiinnostavaa on nuorten ilmentämien tyylien ja sosiaalisten ryhmien välinen mahdollinen yhteys – ja erot. Birminghamilaisen rakenteita painottavan tutkimussuuntauksen mukaan voisi tällöin kysyä, onko yhden sosiaalisen ryhmän tyyliä yhdenmukainen ja yhteydessä luokkaan ja muihin rakenteisiin, jotka määrittävät tyyliä?

Avaan seuraavaksi hieman birminghamilaisten tutkijoiden ajatuksia nuorten ryhmien merkityksestä, jota tulkintaa on kritisoitu mutta myös paljon käytetty nuorisotutkimuksessa (Lähteenmaa 2000; Perho 2010). Jatkossa pohdin, onko tällaisella käsitteistöllä mahdollisuuksia kertoa jotain tämän päivän nuorten ryhmien ja tyylien välisestä suhteesta. Onko tämän ajattelun kautta mahdollista rakentaa jotain kulttuurista jatkumoa, joka selittäisi nuorten sosiaalista kiinnittymistä ja tyyliä ilman että kiinnittäisi niitä liikaa rakenteisiin, ja toisaalta se liittäisi nuorten tyyliä johonkin sosiaaliseen maailmaan välttämättä liiallista voluntarismia?

Birminghamilainen tulkinta ryhmän ja tyylin yhteensopivuudesta on monitahoinen. Sen lisäksi, että tähän koulukuntaan kuuluvat korostavat perheen, naapuruston ja koulun roolia nuorten sosiaalistumisessa yhteiskuntaluokkaan (Clarke et al. 1986/1976, 48; Willis 1978), he näkevät tärkeinä nuorten alakulttuuriset paikalliset ryhmät, jotka ovat kulttuurisesti todellisia vapaa-ajan ja rentoutumisen tiloja (Clarke et al. 1986/1976, 45). Nuorten ryhmissä käsitellään heille tärkeitä huolenaiheita ja polttavia kysymyksiä (*focal concerns*), jotka birminghamilaisen koulukunnan mukaan heijastelevat erityisesti luokkasuhteita. 1970–80 luvun huolenaiheet liittyivät birminghamilaisten tutkijoiden mukaan yhteiskuntaluokkaisuuteen. Väittäisin, että nuoret edelleen käsittelevät omassa

ryhmissään erilaisia yhteiskunnallisia huolia (työttömyys, poliittiset kysymykset), mediassa kuohuttavia asioita (tosi-tv, lissut) sekä paikallisia asioita. Nuorten alakulttuurisille ryhmille tärkeää on myös omien rituaalien kautta ylläpidetty kollektiivinen identiteetti ja oma tyyli, joka syntyy uudelleen järjestämällä ja merkkäämällä tavaramaailmaa. Ryhmän tyyli merkitsee esimerkiksi pukeutumista, musiikkityyliä tai toimintatapaa. (Clarke et al. 1986/1976, 45–47.)⁶

On käyty paljon keskustelua siitä, milloin voidaan käyttää termiä ”alakulttuurinen” ja ”ryhmä” ja siitä, kannattaako niitä ylipääntään käyttää. Tällöin oletetaan, että alakulttuurinen ryhmä on tiukka ja kollektiivinen ryhmä, jossa yksilölliset merkitykset jäävät huomiotta (keskustelua ks. Hoikkala 1989; Lähteenmaa 1991, 2000). Toisaalta voidaan huomioida, että birminhamilaiset tutkijat (Clarke et al. 1986/1976, 60)⁷ myös erottelivat tiukat työväenluokkaiset jengimäiset alakulttuuriryhmät keskiluokkaisista yksilöllisyyttä korostavista vastakulttuurisista miljöistä jo 1970-luvulla. Nuorten ryhmiä ja ryhmittymiä on myös tämän ajattelun mukaan erilaisia.

Jaana Lähteenmaa (2000) jatkaa nuorten ryhmien erittelyä. Häntä kiehtoo birminhamilainen perinne, jossa tutkitaan ryhmien eetosta. Toisaalta hän tuo mukaan ajatuksen nuorten eriasteista (kevyestä ja raskaasta) kuulumisesta näihin ryhmiin (ks. mt., 16, 34–43). Hän ehdottaa, että osa nuorten ryhmistä edellyttäisi tiiviimpää sitoutuneisuutta, joistain taas on helppo siirtyä muihin. Lisäksi Lähteenmaa kiinnittää huomiota siihen, että johonkin viiteryhmään kuulumisen (esim. fanius) voi olla jollekin tärkeä subjektiviteetin osa, vaikkei kyseessä olisi tiukka jäsenryhmä, johon kuulumisen olisi normatiivisesti säädeltä. Lisäksi Lähteenmaa toteaa muun muassa poikien ja tyttöjen ryhmiin kuulumisen ja käytäntöjen

eroavan toisistaan hänen analysoimisissaan alakulttuurisissa ryhmissä.

Tätä tutkimusta varten keräämässäni aineistossa nuorten sosiaalisuus oli monitahoista ja usein eri suuntiin verkostoitunutta. Havainnointiini perustuen varsinkin nuorisotalolla vaikutti syntyvän erilaisia, vaihtuvia nuorten ryhmittymiä, joissa ryhmiin kuulumisen intensiteetti vaihteli. Osa näistä nuorisotalon ”porukoista” oli melko tiiviitä. Nuorisotaloilla saattoi tavata myös yksittäisiä ystäviä etsiviä nuoria. Lisäksi kouluaineistossa oli mukana joitain yksinäisen oloisia poikia, joiden kiinnittyminen ryhmiin oli löyhempää ja toisinaan tapahtui enemmän virtuaalisesti kuin kasvokkain. Olen siis hyvinkin tietoinen nuorten sosiaalisuuden monimuotoisuudesta. Tässä artikkelissa keskityn kuitenkin nuorisotaloilla tapaamiini ryhmittymisiin, jotka olivat koossa tutkimushetkellä ja jonka jäsenet mainitsivat toisensa haastattelussa. Pohdin jatkossa heidän haastattelujensa kautta mitä tyylejä mainitaan, missä tyylejä esiintyy ja miten ryhmät liittyvät tyyleihän, jos liittyvät. Samoin tarkastelen sitä, mistä tyyleistä mahdollisesti otetaan etäisyyttä.

Birminghamilaista ajattelutapaa seurailen ryhmien väliset suhteet ovat myös tärkeitä, sillä ne peilaavat oman ryhmän tyyliä ja toimintaa ja samalla, Bourdieuta (1997) lainaten, ne erottautuvat toisistaan. Nykyään (alakulttuuristen) ryhmien mahdollinen kollektiivinen identiteetti nousee muun muassa siitä, miten he suhtautuvat muihin tyyleihän – ryhmien väliset potentiaaliset tyylierot syntyvät paikallisten tai mediassa tavattujen tyylien kohtaamisten kautta. (Ollila 2008; Perho 2010; Haikkola, tulossa.)

Ryhmiä (muiden sosiaalisten muotojen lisäksi siis) oli aineistossani monenlaisia. Varsinkin nuorisotaloilta samojen ryhmien jäsenet osallistuivat haastatteluihin – he tulivat pyydetyksi mukaan ikään kuin kave-

rin kautta. Kajaanissa tapasin ryhmän, joka osallistui aktiivisesti nuorisotalon toimintaan. Helsingissä tapasin seuraavia ryhmittymien jäseniä: erään nuorisotalon harrasteryhmä; itähelsinkiläisen nuorisotalon monikulttuurinen tyttöryhmä; nuorisotalon toimintaan osallistuva sekaryhmä; monikulttuuristen poikien ryhmittymät ja verkostot nuorisotalolla ja kouluissa. Lisäksi kouluissa tapasin erilaisia erityisesti poikien ryhmittymiä ja ”porukoita”, esimerkiksi urheilulliset pojat, monikulttuuriset pojat, suomalaisuutta ja tavallisuutta korostavat pojat, rasismia kannattavat pojat.

Seuraavassa kuvailen tarkemmin muuttaman ryhmän toimintatapoja, tyylejä, huolia sekä asioita, jotka yhdistävät ryhmää. Sen lisäksi että kontekstualisoin ryhmät, pohdin ryhmässä toimimisen vaikutusta nuorten kulttuuriseen pääomaan. Olen tähän valinnut kolme ryhmää, joiden elämäntapaisuus eroaa toisistaan – se, mikä on itsestään selvää yhdelle ryhmälle, ei ole sitä toiselle. Samalla testaan, löytyykö aineistosta viittauksia aikaisemmassa tutkimuksessa löytämiini syrjäytymiseen, tavalliseen työväenluokkaisuuteen, kunnianhimoiseen työväenluokkaisuuteen ja keskiluokkaisuuteen liittyviin elämäntyyleihin tai -tapaisuuksiin.

Kajaanilainen monokulttuurisuus ja käytännöllisyys

Seuraavaksi esittelen pääosin haastatteluaineistoon nojaten kajaanilaisen 15–17-vuotiaista tytöistä ja pojista koostuvan aktiivisen nuorisoryhmän, joka osallistui nuorisotalon tapahtumien suunnitteluun ja organisointiin. Ryhmässä oli vaihteleva määrä poikia ja tyttöjä, joista haastattelin viisi. Ryhmä oli pääosin kiinnittynyt siihen kaupungin-

osaan, jossa nuorisotalo sijaitti. Useimmat asuivat tai olivat asuneet kyseisellä alueella ja käyneet myös paikallista koulua. He kävivät toisinaan keskustan alueella (rannalla, kirjaston takana, nuorisokahviloissa) – mutta ”hengasivat” pääosin omassa porukassaan. Tämän ryhmän tiivistä sosiaalisuutta ja kiinnostumista omaan kaupunginosaan kuvasi se, että useilla oli kavereita erityisesti oman kaupunginosan nuorisotalolla. Tämän lisäksi heillä oli vanhoja koulukavereita tai kavereita Kajaanin muilta alueilta, joissa olivat asuneet. Osa nykyisistä ystävyys-suhteista oli kestänyt lapsuudesta saakka. Jotkut ilmaisivat olevansa kiinnostuneita tapaamaan myös uusia ystäviä. Lukuun ottamatta muutamaa he eivät olleet ystävästyneet netin kautta tai pitäneet yllä ystävyys-suhteita sieltä käsin. Eli ystävyys-suhteet tapahtuivat tässä ja nyt paikan päällä, ei niinkään virtuaalisesti. Ryhmä tuntui olevan suhteellisen intensiivisesti kiinnittynyt tiettyyn kaupunginosaan, nuorisotaloon ja jäsenet toisiinsa. Samoin sosiaalista ryhmävaihtoa eli sukkulointia tapahtui vähemmän, joillain pojilla tuskin lainkaan – he kiinnittyivät yhteen ryhmään tiiviisti (Lähteenmaa 2000, 34).

Toisaalta ymmärsin nuorten ja työntekijöiden puheesta, ettei tähän kaveriporukkaan ollut helppoa tulla – ei muista Kajaanin kaupunginosista, ei myöskään uusien tulokkaiden, jotka olivat äskettäin muuttaneet paikkakunnalle muusta maasta. Joillain oli tosin ystävyys-suhteita yli kulttuurirajojenkin, mutta vastaavasti toiset ryhmän jäsenet esittivät kommentteja, joilla sulkivat ”toisen väriset ja tapaiset nuoret” pois heidän joukostaan. Yksi ryhmäraja muotoutuikin oman paikallisuuden ja maahanmuuttajuuden välille (Gordon 2001; Keskisalo 2003; Niemelä 2003; Haikkola, tulossa). Kuitenkin toistensa musiikki- ja vaatetustyylien suhteen nuoret olivat sallivia: ryhmään kuului 1950-luvun rockaria, räppäriä, tavallista tai pillimpää farkkutyyliä.

TT: No entäs onks sulla sitten väliä sillä, että jos sä oot ite, sulla on itellä vähän tommonen rokkarityyli, viiskytluvun eikä niin, onko?

Joonas: No, suunnilleen

TT: Suunnilleen, joo, niin tota pystysitsä ajattelee, et sul olis hevari tai hiphopparikavereita tai sillee, et onk sil mitään merkitystä?

Joonas: No, suurin osa minun kavereista on niitä räppäreitä, että kyllä ne siinä sivussa menneepi.

TT: Menee, et sä et niinku, et se tyyli ei ole se este et miks...

Joonas: En minä välitä, mikä tyyli niillä on, että kuhan vaan on hauskaa.

Kajaanin nuorisotalon ryhmä erosi helsinkiläisistä ryhmistä: sen jäsenet olivat varsinkin koulussa usein tyyllisesti samankaltaisempia, ja harvemmin haastateltujen mukaan koulussa räppäri ja hevari liikkuvat samassa ryhmässä (Perho Joensuun tilanteesta, 2010).

Kajaanilaisten nuorisoryhmän jäsenten sallivuudella suhteessa toistensa tyyliin oli kuitenkin rajansa: ei mielellään saanut olla liioteltua eikä liikaa ”tavallisuudesta” poikkeavaa tai räikeää tyyliä (kuten goottityyliä) (Perho 2010), tai sukupuolityylin suhteen tytöillä ei saanut olla liian paljastavia vaatteita (Tolonen 2001). Esimerkiksi ”teini-ihkut” ja muut tyyliä ärsyttävät, jotka Millan mukaan yrittivät olla liian erilaisia. Kajaanista löytyi lisäksi samankaltaisia tyylejä kuin Helsingistä, mutta myös jotain aivan omaa ja paikallista, kuten seuraavassa Millan haastattelussa:

TT: Tota, ylipäättään minkälaisii nuorisotyylejä sun mielest Kajaanis on?

Milla: Mmm... Kajaanissa on siis rokkarit, eli rautaveljiksi sanotaan heitä, ihan ihme nahkatakkeja, Mötley Crüen näitä, mut ne on minun... mmm ystäviä myös jos vois sanoa... Semmoset omituiset jututki ja just semmoset hiukset sekasi... Puistossa istuupi ja ei oo tule- tai ei aattele et tulevaisuutta ikinä... ja tosi ystävällisiä kaikille... Mut siis kajaalit, pojillaki silmissä ja... Mötley Crüe, vanha-aikaset, sitten no. Oota mitähän niitä on... Bryan Adams, Guns N' Roses, kaikkee, siis elläävät niinku jollai eri- ihan eri luvulla...

TT: Tota. Mitä muita tyylejä löytyy Kajaanista?

M: Ö-no, muita tyylejä, no on semmoset teini-

ihkut. Itse asiassa mitähän niitä on. Hopparit. Ei tuu kyllä mieleen nyt yhtään mittään muuta. Hipit...

TT: Mitä on teini-ihkut?

M: ...Se vaan tulee, en tiää tullee se niistä vaatteista tai tyylistä, mut ihmisen olemuksesta se kaikkein eniten tulee silleen esille. Että ja sitten ne vaatteet saatetaan liittää vielä siihen, ne on niinku viimeinen pisara siihen.

Teini-ihkut mainittiin muissakin kuin Millan haastatteluissa ja samastettiin ”lissuihin” (=pissikset), joissa ärsytti puhettavan ja leveilevän asenteen lisäksi se, että he joidenkin mukaan pukeutuivat ”mauttomasti” tai paljastavasti. Teini-ihkuja tai lissuja oli kuitenkin vaikea kuvailla varsinaiseksi tyylijajiksi, se oli enemmän tapa luokitella ja nimitellä jotain tyttöryhmää (Paumo, 2010).

Tutkimani nuorisoryhmän vapaa-aikaan kuului ennen kaikkea Nuorisotalolla aktiivisesti toimiminen, se yhdisti heitä. Nuorisotalotoiminnasta he mainitsivat pelaamisen ja netissä surfaamisen, tärkeimpänä IRC-galleriasta tuttujen toiminnan seuraaminen. Lisäksi osa ryhmän jäsenistä järjesti tapahtumia lähes täyspäiväisesti. Monet ovat kokeilleet paria kolmea harrastusta, osa seuroissakin, mutta lopettaneet ne. Kukaan näistä nuorista ei varsinaisesti harrastanut tutkimushetkellä mitään liikuntaa tai esimerkiksi viulunsoittoa tai teatteria säännöllisesti. Tekemisiin kuului enemmän kavereiden kanssa hengailu ja spontaani toiminta (esim. autonkorjausta ja mopolla ajamista – moottorit olivat tärkeitä). Yksi myös teki itse musiikkia. Monille tupakointi oli itsestäänselvyys, samoin se, että joskus juodaan olutta. Sen sijaan nuorten keskuudessa vallitsi huumeiden käytölle kielteinen ilmapiiri.

Koulutuksen osalta kaikki haastatteluun osallistuneet ryhmän nuoret (koulumenes-tyksestä huolimatta) kävivät ammattikoulua tai pyrkivät sinne. Yksi tytöistä halusi luki-oon, mutta yhdistettynä ammatillisiin opintoihin. Pelkän lukion käynti olisi ollut hänen

mukaansa ajan tuhlausta. Heidän käytännönläheistä koulutusorientaatiotaan tukivat monenlaiset ilmiöt. Joidenkin vanhemmat olivat ammatillisesti (joko ammattikoulu tai -opisto) koulutettuja ja toimivat työelämässä käytännön ammateissa, minkä tässä luen työväenluokkaisuutena. Muutamana vanhemmat toimivat palvelusektorilla tai kunnan virkamiehinä, minkä tässä luen alempana tai ylempänä keskiluokkaisuutena (ks. Erola 2010). Muutamat vanhemmat olivat pätkätöissä ja/tai sairauslomalla. Tuki nuorten koulutukselle vaihteli perheissä. Ryhmä oli hyvin kiinnittynyt nuorisotaloon ja nuorisotyöntekijöihin, joihin nuoret luottivat. Kiinnostavaa oli, että nuorisotyöntekijät neuvoivat nuoria myös ammatinvalinnallisissa kysymyksissä. Jotkut työntekijät olivat itsekin olleet ruumiillisessa työssä ja ammatillisessa koulutuksessa, jollaiseen talolla käyvät nuoret, varsinkin pojat, tuntuivat nyt hakeutuvan. Nuorisotalon työntekijöiden työkokemuksen ja poikien kouluttaumisintressien välillä tuntui vallitsevan siis jonkinasteinen jaettu maailma, tai jos birminghamilaisittain ilmaistaan, ”kulttuurinen homologinen” suhde (Clarke et al. 1986/1976; Willis 1978).

Huolimatta vanhempien koulutuksen ja ammattiaseman vaihteluista (enimmäkseen siis työväenluokkainen tai alempi keskiluokkainen tässä pienessä aineistossa), voidaan sanoa että näiden nuorten ryhmään liittyvä eetos oli hyvin käytännöllinen. Koulutuksella oli näille nuorille ennen kaikkea instrumentaalinen arvo: he eivät siis arvostaneet koulusivistystä sinänsä tai omia projekteja sinänsä, vaan enemmän sitä mitä koulutuksen avulla saavutettiin – mahdollista työpaikkaa. Nuoret olivat myös hyvin praktisia kiinnittymisessään kotipaikkakuntaan Kajaaniin. He halusivat ammattikoulun myötä löytää työtä nimenomaan Kajaanista ja näin pysyä kotipaikkakunnallaan. Nuorten huolenaiheena (*focal concern*) tuntuikin olevan työn

löytymisen epävarmuus omalta paikkakunnalta sekä mahdollinen huoli pakollisesta muuttamisesta muualle.

Näiden kajaanilaisten nuorten vapaa-ajan toiminta ja ryhmäeetos ei siten keskittynyt niinkään kerryttämään heidän (bourdieulaistittain keskiluokkaista) kulttuuripääomaansa koulutuksen tai kulttuuriharrastusten kentillä (Tolonen 2005, 2008a; 2008b). Sen sijaan ammatillista, käytännöllistä pääomaa kerrytettiin kyllä – esimerkiksi pojilla autonkorjaus, ja kaikilla tilaisuuksien järjestäminen ja muu käytännön toiminnan opettelu helpottivat oman alan koulutukseen pääsyä.

Lähes yhtenäisen praktisen koulutusorientaation mukaan tulkitsen näiden nuorten kuuluvan (jokainen enemmän tai vähemmän, yksilöinä) *työväenluokkaiseen elämäntapaan*, koska he halusivat ammattikoulutukseen päästäkseen mahdollisimman pian ”oikeaan” työelämään. Jotkut olivat enemmän koulutuksen suhteen *syrjäytymisen riskissä*, osa taas suhtautui hieman kunnianhimoisemmin kouluttautumiseen ja siten puheissaan kuului enemmän *kunnianhimoiseen työväenluokkaiseen elämäntyyliin*. (Tolonen 2008b; vrt. Kortteinen 1982.)

Ryhmässä jaettu elämän eetos tuntui olevan aika käytännönläheinen ja rentoon hauskanpitoon pyrkivä. Ryhmän koulutusorientaatiot jakautuivat puolestaan sukupuolen mukaan: pojat pyrkivät rakennus- ja teknisille aloille ja tytöt hoiva-alalle tai matkailualalle. Taloudellisen, toisin kuin kulttuurisen, pääoman määrä vaikutti vaihtelevan enemmän tässä monokulttuurisessa ryhmässä. Joidenkin perheillä oli taloudellista pääomaa paljonkin (esim. moottoriurheilulajien harrastamiseen, kaukomailla matkustamiseen), ja toisilla hyvin niukasti (esim. ei rahaa mopon bensaan). Niin sanottua monikulttuurista pääomaa ja kokemuksia nuorilla taas ei ollut: heidän kohtaamisensa muiden kulttuureiden ja niihin kuuluvien nuorten kanssa olivat pääsääntöi-

sesti melko vähäisiä – joitain negatiivissävytteisiä kohtaamisia oli ollut (Gordon 2001; Keskisalo 2003; Perho 2010; Haikkola, tulossa).

Keskiluokkaisuus ja harrastuneisuus

Tapasin erällä helsinkiläisellä nuorisotalolla hyvin aktiivisen lukiolaisen tyttöryhmän noin 17-vuotiaita jäseniä. Ryhmään kuului tiiviimmin neljä lukioikäistä tyttöä sekä ryhmän ympärillä toimivia kavereita. Haastattelin kolme ryhmän jäsentä, jotka viittasivat ryhmällä kaikki toisiinsa sekä neljanteen jäseneseen, joka oli siis haastattelupuheen kautta läsnä. Ryhmää yhdisti tyttöjen intohimoinen suhde kulttuuriin, mikä olikin tämän ryhmän yhteinen nimittäjä ja eetos. He harrastivat musiikkia, elokuvia, kirjallisuutta ja liikuntaa – kukin hieman eri painotuksin. Heillä oli myös varsin aktiivinen menneisyys eri lajien harrastajina. Tyttöjä yhdisti tutkimushetkellä ystävytyden ja koulun käynnin lisäksi teatteri. He olivat varsin kunnianhimoisia lajinsa suhteen ja tuottivat yhdessä erilaisia projekteja koulutyön ohessa. Näiden nuorten naisten viikkoaikataulu oli hyvin täynnä, ja he viettivät aikaa koulutyöhön satsauksen ja omien harrastusten lisäksi koulussa ja kahviloissa sekä toistensa kotona yhteisten projektien parissa. Toisinaan, mutta harvemmin, he kävivät nuorten järjestämissä juhlissa: kuitenkin tupakointi, alkoholi ja varsinkaan huumeiden kaltaiset päihitteet eivät kertomansa mukaan kuuluneet näiden nuorten naisten arkeen ja elämäntapaan.

Näillä tytöillä oli kulttuurisia resursseja, jopa monenlaista kulttuurista pääomaa, joka päti heille tärkeillä kulttuurilajien kentillä. Kahden haastatellun tytön vanhemmilla oli akateeminen tausta, yhden vanhemmat olivat yrittäjiä. Kaikki haastatellut kertoivat

käyvänsä vapaa-aikana vanhempiensa kanssa konserteissa tai muissa taidetapahtumissa. Toisaalta tyttöjen perheet kannustivat heitä kulttuurisiin harrastuksiin eri tavoin painottaen perheessä tapahtuvia harrastuksia. Toisaalta tytöt kertoivat hankkineensa varsin itsenäisesti juuri oman alan tietoa ja taitoa. Ryhmän kulttuuriseen eetokseen liittyi kuitenkin (korkea)kulttuuritapahtumien arvostaminen ja niiden itse tuottaminen. Ryhmän elämäntavan voi siis sanoa viittaavaan *keskiluokkaiseen kunnianhimoiseen elämäntapaan*, jossa kulttuuria ja koulutusta arvostettiin, samoin kuin omia projekteja ja asiantuntijuutta (Tolonen 2008b). Taloudellisen pääoman oletettiin tulevan näiden seurauksena, eikä siitä tarvinnut kantaa erityistä huolta.

Vaikka teatteriryhmä oli ulkopuolisen silmin sosiaalisesti yhtä tiivis kuin edellä kuvattu Kajaanin ryhmä, se oli varsin nuori. Ryhmän harrastetoiminta oli tuonut heidät yhteen vasta muutama vuosi sitten. Verrattuna edelliseen kajaanilaisten nuorten ryhmittymään näiden nuorten naisten ryhmän sosiaaliset käytännöt olivat toisenlaisia. He olivat liikkuvia ja verkostoituneita. Tämän ryhmän tytöillä oli ollut menneisyyttä jo eri kouluissa, asuinalueilla ja eri ryhmissä, joihin he pitivät yhteyttä kasvokkain ja netin välityksellä. Ryhmän tytöt olivat myös perustaneet keskenään omat virtuaaliset verkostonsa, jossa saattoivat jakaa tuoreita ajatuksiaan meneillään olevista projekteista. He käyttivät netin tuomaa sosiaalisuutta eri tavoin hyväkseen kuin edellisen ryhmän nuoret, jotka panostivat enemmän kasvokkain kohtaamisiin.

Tytöillä oli yksilöllisesti erilaiset persoonalliset tyylit, joissa yhdistyi tavallisia farkkuja, muotivaatteita ja kirpparihankintoja. Ulkoinen tyyli ei siis muutta mutkitta erotanut heitä muista koulun ryhmistä. He kuvaavatkin koulun hierarkiaa ja tyylejä monen asian summaksi. Heidän koulussaan ei ollut hoppareita, vaan ennemminkin hippejä ja

indie-tyylisiä nuoria, joihin itsekin yksi tytöistä, Minna kertoi lukeutuvansa. Samalla hän kertoi, ettei itse pitänyt missään tyyliissä ehdottomuudesta. Silja puolestaan kuvasi koulun tyylejä: ”coolit” ja ”hipahtavat”, ja eri asioita harrastavat (teatteri, näytteleminen, musiikki, elokuvat jne) mutta ei niinkään musiikkiin perustuvina. Siljan mielestä oma ryhmä erottui koulussa ja muualla siinä, että he olivat fiksuja ja muodostivat omia mielipiteitään käyden jatkuvasti yhteiskunnallisia ja poliittisia keskusteluja. Tässä asiassa hän erotti oman ryhmän ”cooleista” ja ”lissuista”, toisin sanoen juhlivista ja pintamuotia korostavista tytöistä. Katariinan mielestä taas toiset näkyivät ja kuuluivat koulussa enemmän kuin toiset (Tolonen 2001). Hän löysi koulusta myös suosittuja, ulkopuolella olevia jne. Sama tyttö kuvasi pyramidin avulla koulun ”klikkejä”: jotkut kuuluivat ”kermaan”, pyramidin huipulle, toiset sen alaosaan, ja kolmannet (kuten heidän oma ryhmänsä) halusivat astua näiden luokittelujen ulkopuolelle.

TT: Mimmosii nuorisotyylejä sun mielest teiän koulus on?

Katariina: No siis joo,... et (meidän koulu) on leimattu sellaseks hippikouluks, mut onhan siellä niitä, niitä, niitä hippii-ihmisiä. Tää kuulostaa vähän kornilta nyt kun sen sanoo jotenkin ääneen. Mut, mut tota, jos rupeis erittelemään klikkejä, me ollaan harrastettu tätä mun kavereiden kanssa, se on välillä aika hauskaa. Ja tota, ääm, nää suosittu työt, jotka tota, on, seuraa tota kaikkennäköisiä näitä muotimaailman trendejä.. Ja tota, --- Sellasia, sellasia itsetietoisia kauniita ihmisiä, jotka jotka tota, yleensä vie kaikki ne pojat. Damn. Ja tota, ääm, ne on sellasii... seurattuja ihmisiä, niinku sen koulun julkkikset, siel hierarkian yläpuolella. Sitten on ...ihmisiä jotka tota, umm, sulkee itensä jotenkin sen hierarkian ulkopuolelle. ...et he vaan on ja tekee asioita mistä tykkää. Sit siel on ...meiän teatteriporukka, tai tällaset niin sanotut sivistyneet tai jotenkin ainakin yrittää vaikuttaa intellektuelleimmilta kuin muut (naurahtaa)... Mut se on aika vaikea koska ihmiset on silleen jotenkin kahteen tai kolmeen klikkiin lukeutuvia. - - -

TT: Voiskin näist klikeistä hypätä toiseen, voisitsä siirtyä?

K: Mä oon harrastanu sitä aika paljon. Välillä se on ollu ongelmallista... Jos rupeis viel noit klikkei erottelemaan niin, mä en niinku varmaan mitään sellasii yleismaailmallisia termejä kuten joku lissu, tai hipit tai taiteilijat tai bilettäjät, osais välttämättä sanoo, koska jotenki ne ryhmät, mitä mä tiedän meidän koulussa niin on, ne on sellasii kaveriporukoita, et niinku emmä välttämättä osais sanoo et et.

TT: Niil ei oo mitään yhtenäistä tyyliä keskenään?

K: Ei.

Kiinnostavaa oli, että Katariinan koulussa ryhmäraajat eivät olleet aina tiukasti tyyliin liittyviä. Hänen koulussaan esiintyi toisia tyylejä variaatioineen (hipit) mutta joitain tyylejä, esimerkiksi ”hoppareita” ei esiintynyt lainkaan. Niin ikään siellä ei juuri esiintynyt hevareitakaan, joita taas oli paljon ”Itälähiön” koulussa. Tyyliin liittyivät siis jollain tavoin paikallisuuteen ja nuorten omaan koulutusvalintaan (kulttuuripainotteinen lukio), vaikka he jakautuivatkin näiden paikallisuuksien sisällä omiin alatyyleihin liittyen pukeutumiseen, musiikkiin, poliittisiin mielipiteisiin ja nuorten harrastustoimintoihin.

Kaiken kaikkiaan tämän nuorten naisten muodostaman ryhmän habitus, eetos ja elämäntapa oli hyvin keskiluokkainen. Monet asiat tukivat heidän kulttuurista pääomaansa – perhe, koulu, oma ryhmä ja harrastukset – hieman eri painotuksin kullakin. Tässä ryhmässä esiintynyt huolenaihe liittyi eniten ehkä siihen, että heidän lukion jälkeen hakeמינסa oppilaitoksiin oli valtava kilpailu ja omalle haluamalleen alalle oli vaikea päästä (Tolonen 2005; 2008a).

Ryhmällä oli myös ”monikulttuurista” pääomaa, toisin sanoen kielitaitoa, tietämystä eri kulttuureista sekä avoin asenne muiden kulttuurien ymmärtämiseen. Joillain oli myös ystävyys- ja sukulaisuussuhteita muihin kuin Suomessa syntyneisiin, ja yhden vanhempi oli muuttanut Suomeen muualta. Tytöt kuitenkin kommentoivat että heidän elämänpöyrissään ja koulussaan

oli kovin vähän maahanmuuttajanuoria – (toivottujakin) kohtaamisia heidän kanssaan tapahtui kovin vähän.

Monimuotoinen Itä-Helsinki

Siirrän lukijat nyt Itä-Helsinkiin, jossa sekä nuorisotaloilla että kouluissa usean kulttuurin väliset kohtaamiset olivat itsestäänselvyys: tässä monikulttuurisuudella tarkoitan luokka-, sukupuoli- ja etniseen taustaan liittyviä kulttuurieroja. Myös tulo- ja koulutustasot vaihtelevat suuresti. Sama päti tutkimuksen kohteena olleisiin ja vierailuihin kouluihin ja nuorisotaloihin. Tämä vaikutti nuorten sosiaalisuuteen monin tavoin; joillekin monikulttuurisuus ja etnisyys olivat tärkeitä ryhmärajan vetämisen ja sisään- tai ulossulkemisen perusta (Gordon 2001; Keski-salo 2003; Honkasalo 2003; Haikkola, tulossa). Tapasin monia ryhmiä, jotkut pelkkiä tyttö- tai poikaryhmiä, jotkut taas pelkkiä maahanmuuttaja tai ei-maahanmuuttajaryhmiä, ja joihinkin ryhmiiin kuului tyttöjä ja poikia erilaisista taustoista. Maahanmuuttajuus myös näkyi ja kuului nuorten tyylessä ja mielipiteissä selkeämmin kuin edellisissä paikallisuuksissa. Kuvaan seuraavaksi yhtä nuorisoryhmää paikalliselta nuorisotalolta, mutta peilaan samalla sen jäsenten arvostuksia muihin haastattelemini alueen nuoriin.

Kuvaan seuraavaksi hieman edellisiä ryhmiä nuoremman tyttöryhmän (13–14v), joka kävi säännöllisesti tutkimani ”Itälähion” monikulttuurisella nuorisotalolla. Ryhmään kuului vaihtelevasti 8–10 tyttöä, joista haastattelin kuusi. Ryhmä oli nuori, ja osa tytöistä oli vasta tutustunut toisiinsa juuri nuorisotalolla – osa tunsu toisensa myös koulusta, osa oli tutustunut toisiinsa kaverin kautta. Useat tytöistä olivat syntyneet Suomessa, mutta joidenkin isä tai äiti oli muuttanut Suomeen (läntisestä ja pohjoisesta Afrikan maasta,

itäisestä ja kaakkoisesta Euroopasta). Moni haastateltava kertoi kaveruuden ja sosiaalisuuden olevan ryhmää yhdistävä side. Toiset puhuivat myös siitä, että heidän oli helppo olla tässä ryhmässä kun ei tuntenut itseään ulkopuoliseksi, kuten joskus syntyperäisten suomalaisten joukossa, koska nämä eivät aina pitäneet heitä suomalaisina (Tolonen 2002; Haikkola, tulossa). Jotkut myös kertoivat, että itähelsinkiläiset nuoret kutsuvat joskus toisiaan ”pakolaisiksi” ja ”suomalaisiksi” esimerkiksi pelatessaan ulkopelejä.

Sarafine: Mut me nyt sanotaa vaa jos on ulkomaalainen ni on pakolainen.

TT: Onks se niiku positiivinen määritelmä tai negatiivinen tai mitää semmosta, liittyys siihen mitään sellasta?

Sarafine: Ei. Siis se on niiku sama ku sanois, et toi on suomalainen ni nää on pakolaisia.

Haastattelussa Serafine väitti, etteivät nimitykset olleet halventavia, vaan toteavia. ”Pakolaisuus” rakentui esimerkiksi Serafinen puheessa jonkintasoisena positiivisena itsemäärittelynä. Mikäli heitä kohdellaan muiden taholta ei-suomalaisina, ”ulkomaalaisina” (Tolonen 2002, 262; Hautaniemi 2004), ei ole ihme että kyseisellä kategoriolla leikiteltiin jopa ironisesti: välttämättömyydestä voi tulla hyve. Tämän alakulttuurisen ryhmittymän eetos ja jaettu huoli (focal concern) oli juuri suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumisen tai siitä ulossulkeminen. Myös monet koulussa haastattelemani nuoret miehet keskustelivat tästä aiheesta haastattelussaan. Vaikka tutkimassani koulussa ei nuorten ystävyys-suhteet ja ryhmät olleet jyrkästi kahtiajakautuneet ”suomalaisiin” ja ”muihin”, silti tällaista rajanvetoa esiintyi. (Honkasalo 2003; Keski-salo 2003; Gordon 2001.)

Tässä yhteydessä voi esittää kritiikkiä birminghamilaisuutta kohtaan: nuorten oma toiminta ja tyyli ei muovaudu niinkään suhteessa yhteiskuntaluokkaan (kuten birminghamilai-

set olettivat aikoinaan) kuin tuotettuihin etnisiin rajanvetoihin (Haikkola, tulossa), joissa nuorisoryhmät vetivät ryhmärajoja perustuen erilaisiin eroihin, muun muassa syntyperään, perheen kulttuuriin, ulkonäköön ja ruumiillisuuteen (Rastas 2002). Näillä ryhmäjaolla on siis sosiaalisia, mutta myös yhteiskunnallisia ja materiaalisia seurauksia. Siten etnisyyden ei ole vain kulttuurista vaan kietoutuu myös materiaalisuuteen ja yhteiskuntaluokkaisuuteen. Toisaalta birminghalmilaiset tuskin ohittaisivat etnisyyttä tai sukupuolta tämän päivän analyysissään (Esim. Nayak 2003).

Vaikka monikulttuurisuus ja keskinäinen ystävyys yhdistivät tyttöjen ryhmää arvona ja eetoksena, ryhmä ei ollut etniseltä tai muulta alkuperältään suinkaan homogeeninen. Etnisyys ja erilaisuus, tai ironisesti ”pakolaisuus” oli siis tuotettua suhteessa muihin ryhmiin (Perho 2010; Haikkola, tulossa). Ryhmä oli itseasiassa kaikista edellä kuvaamistani ryhmistä sisäisesti heterogeeninen. Sen jäsenten taustakulttuurit ja arjen käytännöt erosivat toisistaan: ryhmässä oli muslimeja ja kristittyjä, sekä tyttöjä jotka eivät kuuluneet tietävästi mihinkään uskontokuntaan. Samoin tyttöjen vanhempien koulutus- ja ammattitausta vaihteli. Monella oli tyttöjen haastattelumainintojen mukaan työväenluokainen tausta, vanhemmat olivat töissä tai opiskelivat, ja joidenkin maahanmuuttajataustaiset vanhemmat olivat kielikoulussa. Osan vanhemmilla oli nuorten haastattelutiedon mukaan vähemmän koulutusta, ja osan äidit (niin suomalaiset kuin muualta tulleet) olivat kotiäiteinä. Pari akateemiseen vanhempaa (osa maahanmuuttajataustaisia) oli myös mukana, ja he toimivat opettajina tai ohjaajina eri instituutioissa. (Urponen 2008; Peltola tulossa.)

Niin ikään tyttöjen perheiden kasvatuskulttuurit ja kontrollin tiukkuus erosivat toisistaan – osa tytöistä kulki Helsingissä melko vapaasti (netti)kavereita tapailen. Osaa taas

vanhemmat kontrolloivat tiukemmin. Joilain tytöistä oli ollut useita urheiluharrastuksia, osa ei ole viihtynyt minkään järjestetyn harrastuksen parissa vanhempien toiveista huolimatta. Myös pukeutumiseen liittyvät tyylit erosivat tytöillä melkoisesti: osa käytti hyvinkin ”naisellisia” vaatteita (koristeellisia paitoja, meikkejä jne) ja osa taas pukeutui urheilullisesti farkkuihin, huppareihin ja lenkkareihin. Joku tytöistä pukeutui islamilaisittain huiviin ja pitkään hameeseen. Naisellisuuden koodistot sekä toiminta ja pukeutumistyyli vaihtelivatkin paljon tämän ryhmittymän jäsenillä.

Ryhmänä näitä nuoria yhdisti siis suhde omaan ”erilaisuuteen” suhteessa Suomessa syntyneisiin sekä keskinäinen ystävyys. Lisäksi heillä on samankaltainen suhtautuminen tutkimani itälähiön paikallisuuteen, vapaa-ajan toimintaan ja päihteiden käyttöön. Suhde paikallisuuteen ilmeni niin, että osa tyttöryhmästä on joskus käynyt myös ”Itälähiön” kauppakeskuksessa, jossa nuoret hengaaavat kauppojen liepeillä ja tapaavat toisiaan. Toisinaan osa kauppakeskuksessa oleilevista käytti alkoholia ja testasi paikallisia vartijoita. Tämän vuoksi nuoret vetivät omat johtopäätöksensä kauppakeskuksessa hengaaavien elämäntavoista. Tutkimusajankohtana tytöt kävivät etupäässä nuorisotalolla ja käyttivät paikallisia palveluita (kirjasto, urheilutilat). Osa heistä kävi Helsingin keskustassa Kampissa ja Itäkeskuksessa shoppailemassa, syömässä ja hengaamassa eli oleilemassa.

Seuraavassa ryhmän yksi tyttö Sarafine kertoo miten Helsingin Kampissa kohtasivat eri tyylit, ”lissut” ja ”pakolaiset”. Hän itse kuului niin sanottujen ”pakolaisten” ryhmään, jossa osa on ulkomailla syntyneitä, osa ei.

TT: Pakolaiset on susta kivoja?

Sarafine: Joo.

TT: Mikä niistä tekee kivoja?

Sarafine: Emmä tiää ne on nii kivan värisii ne on nii kauniin värisii. Sit ne on ne on aika erilaisia yleensä

ku just jotkut lissut tai jotkut, mut ei tietenkää kaikki pakolaiset oo kivoja mut niin.

TT: Millä tavalla pakolaiset on erilaisia ku lissut? Sarafine: No ne o ehkä vähä sellasii gangstoi. Mut lissut on sellasii, et ne polttaa ja juo ja ne on vähä sellasia tylsii tyyppjeä.

TT: Pakolaiset ei juo ja polta?

Sarafine: No kyl ne jotkut juo ja polttaa, mut ne tekee sen... Emmä tiedä mun mielest se on vaa joteki ihan eri asia pakolaiset ja lissut. Lissut kauheesti meikkii ja niin, pakolaiset ei välttämättä käytä kaikki kauheesti meikkii.

TT: Onks muuta ku jotain jossain elämän asenteessa tai jossain eroa tuleeks sul jotai mieleen?

Sarafine: No öö pakolaiset on kaikki toisillee suunnilleen ku siskoja ja veljii mut noh nii. Mut muut on vaan niiku kavereit keskenään. Ne puhuu kaikki iha eri tavalla.

TT: Millä eri tavalla?

Sarafine: Siis niil on iha eri sanoja...

Tässä Sarafine peilasi kahden erilaisen ryhmän, ”lissujen” ja ”pakolaisten” erilaisuutta. Lissujen nähtiin pelaavan julkisesti liialla meikkaamisella, vaatteiden tyyllityllä, puheella ja alkoholinkäytöllä (Paumo 2010). Monikulttuurisen tyttöryhmän ryhmän tyyli ja tavat, toisin sanoen kielteinen asenne päih-teisiin, sekä positiivinen salliva asenne kulttuurisesti erilaisiin ”kanssasisariin ja veljiin” viittasivat myös muiden tutkimukseen osallistuneiden itähelsinkiläisten nuorten kulttuuriseen eetokseen. Tämän eetoksen kautta nuoret erottautuivat muista nuorisotyyleistä. Maahanmuuttajanuorten ryhmittymiin kuuluvilla myös salliva asenne oli tärkeää, toisia kohdeltiin siskoina ja veljinä, ja tutustuminen toisiin (maahanmuuttajataustaisiin) vaikutti näiden haastattelujen valossa suhteellisen helpolta. Monilla tähän ryhmään kuuluvilla nuorilla miehillä ja naisilla olikin hyvin laajat verkostot niin kasvokkain kuin virtuaalisestikin (Facebook, Messenger, Irc-galleria), ja ”kaverinkavereita” vaikutti olevan runsaasti. Sosiaalisia suhteita, tukea ja yhteistä huumoria arvostettiin.

Mainitsemani monikulttuurisen tyttöryhmän koulumenestys vaihteli, osa tytöistä

tarvitsi tukiopetusta, osaa ei kiinnostanut koulu ja he ajattelivat ammattikoulun olevan kylliksi pitkä koulutus. Joillekin tytöistä koulu taas oli erittäin tärkeää ja he pärjäisivät koulussa hyvin – ja heidän vanhempansa tukivatkin koulunkäyntiä. Koska osa oli vasta aloittanut yläkoulun, he eivät osanneet vastata kysymykseen tulevaisuuden ammattihaaveestaan. Ryhmään kuului siis koulumenestyseltään monenlaisia tyttöjä, samoin heidän perheidensä orientaatio koulunkäyntiin ja koulutukseen vaihteli (Peltola, tulossa). Osa perheistä selkeästi kannusti tyttöjä ammattikouluun tai suoraan töihin, osa vanhemmista odotti tytöiltä pidempää kouluttautumista.

Väitän, että tutkimushetkellä tyttöjen vapaa-ajan viettotavat tukivat enemmänkin heidän ”alakulttuurista sosiaalista pääomaansa” (Tolonen 2008a), toisin sanoen omaan ryhmään liittyviä verkostoja, tukea, ystävyys-suhteita paikallisella kentällä (Thornton 1995; Walkerdine et al 2001; Holland et al 2006), kuin koulutusta sinänsä tukevaa kulttuurisen pääoman (kouluttautumisen ja kulttuuristen harrastusten) kerryttämistä. Toisaalta tämä oli ymmärrettävää – sosiaalista tukea ja verkostoitumista ei voi olla liikaa yhteiskunnassa, joka ei aina kohtelee tasa-arvoisesti näitä nuoria. (Ahmed 2000; Hautaniemi 2004.)

Mikä tyyli on mahdollista missäkin?

Mistä syntyy nuorten tyyli tutkimuksen ja aineiston valossa? Toisinaan nuoret tuntevat olonsa epämukavaksi tyylistä tai luokasta keskusteltaessa – he eivät halua jakaa ihmisiä ”keinotekoisesti” ryhmiin ja nimeävät oman tyyliinsä siksi ”tavalliseksi” (Savage et al. 2001; Tolonen 2002). Katson tämän olevan taval-lisuuden arvostamista mutta myös haluttomuutta arvioida muita ihmisiä. Ongelmana on kuitenkin se, että näin varsin erilaiset

nuoret väittävänsä olevansa ”se tavallinen” ja edustavansa tavallista tyyliä. Tavallisuudesta käydään siten tiettyä hiljaista kenttäkamppailua eli nuoret pitävät juuri omaa elämäntyyliään luontaisenkaltaisena itsestäänselvyytenä ja suhteessa muuhun väestöön ”normaalina” ja tavallisena (Perho 2010). Kuitenkin haastatellut nuoret tunnistavat erilaisia tyylejä, joiden pohjalla on muun muassa musiikkimaku, pukeutuminen, julkinen esiintyminen, maahanmuuttajuus, kulttuuri ja uskonto, urheilullisuus, tavallisuus/erikoisuus, näkyvyys ja kuuluvuus, ”coolit” ja ”ei-coolit”, tilat/paikat ja niiden käyttö sekä päihteet. Osa näistä tyyleistä nivoutuu myös ryhmiin ja tiettyihin paikallisuuksiin.

Tässä artikkelissa on tarkasteltu nuorten ryhmittymiä, vapaa-ajan toimintaa ja tyylejä ja niiden mahdollista yhteenkietoutumista. Samalla on mietitty, ovatko tyylit yksilöllisiä, kuten nuorisotutkimuksen piirissä on yhtäältä väitetty (Muggleton 2005). Tällöin alueelliset, sukupuoleen, luokkaan tai etnisyyteen liittyvät potentiaaliset erot olisi puhdistettu tästä yksilön tyylistä. Näin yksilöille olisi mahdollista esittää uskottavasti mitä vain tyyliä. Tulokseni eivät tue tätä: ryhmät ja tyylit vaihtelevat paikallisuuksien myötä ja hioituvat suhteessa toisiinsa.

Ensimmäisenä tutkimustuloksena nuorten tyylien esiintymisestä suhteesta paikallisuuksiin totean, että kaikkia nuoriso-, musiikki- tai toimintatyylejä ei esiintynyt kaikkialla. Kun kulttuuripainotteisessa helsinkiläisessä lukiossa ei esiintynyt hoppareita tai hevareita (ks. Katariinan haastattelu), itähelsinkiläisissä kouluissa ja nuoristaloilla tyyppillisiä tyylejä olivat rockarit, hevarit, hoppelarit ja lissut. Tyylit eivät paikallisuudenkaan suhteen ole siis aivan vapaasti valittavissa. Kajaanissa puolestaan esiintyi paikallisesti rockarien ja hevareiden lisäksi ”rautaveljiä”, jotka pukeutuivat nahkatakkeihin ja tiukempaan farkkuihin ja kuuntelivat vanhaa rockia. Helsingin

keskustan koulun ”lissut” taas olivat nuorten puheen mukaan erilaisia kuin itälähiön ”lissut”. Mielenkiintoista onkin, että tyyli muotoutui suhteessa toisiin tyyliihin paikallisesti. Kiinnostava kysymys on, missä ympäristössä mitäkin tyylejä voi esiintyä, ja miten ne tulkitaan. Tunnistettavia tyylejä esiintyi ja toisinaan nämä kiinnittyvät vaikkapa paikallisen ostoskeskuksen tyyliin, toisinaan koulun sosiaaliseen hierarkiaan.

Toiseksi olen analysoinut erilaisia ryhmittymiä ja niiden tyylien sekä koulutushaaveiden muotoutumista suhteessa paikallisuuteen ja yhteiskuntaluokkaan. Toiseen tutkimuskysymykseen voinkin vastata, että vapaa-ajan toiminnalla ja koulutuksella kerrytetyillä resursseilla on yhteyttä. Niin ikään löysin nuorten vapaa-ajan toimintoja ja jopa elämäntapaisuutta, joka tukee heidän vanhemmilta kulttuurisesti perittyjä arvostuksia ja asenteita suhteessa vapaa-ajan viettoon ja myös suhteessa koulutukseen (Tolonen 2008b).

Kajaanin nuorten ryhmässä lähes kaikki, huolimatta ilmoittamistaan vanhempiensa ammateista (koulutetusta sairaanhoitajasta sekatyömieheen ja hyväpalkkaiseen paperityöläiseen) viittasivat haastattelupuheessaan *työväenluokkaiseen elämäntapaan* tai *kunnianhimoisempaan työväenluokkaiseen elämäntyyliin* suhteessa koulutukseen (Tolonen 2008b). Tällä tarkoitan hyvin praktista ja instrumentaalista suhdetta koulutukseen. Tällöin koulutuksen avulla pyritään varmistamaan ennen kaikkea oma toimeentulo korkean työttömyyden paikkakunnalla (Tolonen 2005). Vapaa-ajalla hankitut sosiaaliset verkostot ja kulttuuriset taidot ja tiedot tukivat tämänkaltaista käytännönläheistä ja tässä suhteessa työväenluokkaista elämäntapaisuutta.

Helsingin kulttuuria harrastava tyttöryhmä oli hyvin *keskiluokkainen elämäntavaltaan* niin koulutuksen kuin vapaa-ajan käytäntöjensä suhteen. Tämä tarkoittaa sitä,

että näiden nuorten naisten vapaa-ajan toiminta ja harrastukset tukivat selvästi heidän kouluttautumistaan. Kertyneet taidot ja tiedot tukivat toisiaan. Nuorille ensisijaista oli omien projektien tekeminen ja niiden kautta asiantuntijuuden kerryttäminen, huolta ei niinkään kannettu tulevasta työpaikasta tai tulolähteistä.

Itähelsinkiläisiä monikulttuurisia nuoria edustava tyttöjen ryhmä oli kaikista heterogeenisin, ts. tyttöjen väliset keskinäiset erot olivat suurimmat. Kuitenkin heidän koulutukseen ja vapaa-aikaan liittyvät orientaatiot, sosiaaliset verkostot ja kulttuuriset taidot pitivät heidät toistaiseksi lähempänä käytännönläheistä työväenluokkaista kuin määrätietoisemmin harrastavaa keskiluokkaista elämäntapaisuutta. Tämän ryhmän suhde (ryhmänä!) luokkateoreettisiin virtelmiin oli kaikkein löyhin ja heterogeenisin: se selittää vähiten näiden tyttöjen koulutushaaveita, vapaa-ajan toimintaa ja sen kautta resurssoitumista.

Birminhamilaisuudesta, kritiikistä huolimatta, on jäänyt joitain tärkeitä teemoja nuorisotutkimukseen. Sen perintönä voi kulttuurisen luokkavirityksen lisäksi tutkia ryhmien eetosta ja nuorten ryhmien tulkitsemia huolenaiheita tai ”polttopisteitä”. Kuten aikaisemmin totesin, kajaanilaisten nuorten ryhmäeetos oli hyvin käytännöllis-painotteinen ja sen huolenaiheena oli kotiseudun nuorisotyöttömyys ja oma asema työmarkkinoilla. Myös kaupunkiin vastatulleet maahanmuuttajat huolestuttivat heitä. Helsingin keskiluokkaisen tyttöryhmän eetos oli (korkea)kulttuurinen, polttopisteenä oli oman tulevaisuuden ammatin löytäminen tietyltä kulttuurintuottamisen saralta. Monikulttuurisen (niin luokka kuin etnisyysmielessä) itähelsinkiläisen tyttöryhmän polttopisteessä oli oman ja muiden kulttuurien hyväksyntä sekä suhde suomalaiseen yhteiskuntaan.

18 Nuorisotutkimus 2/2010

Aloitin artikkelin miettimällä yhteiskuntaluokkaa Suomessa, mutta en ryhtynyt positioimaan nuoria ja heidän vanhempiaan luokkiin muuta kuin viitteellisesti koulutuksen ja ammatin kautta (ks. tarkempia luokitteluja Erola 2010, 31) sekä nuorten kerryttämien resurssien ja pääomien kautta. Kriittisestä tarkastelusta huolimatta kuitenkin voisi väittää, että CCCS:n luokkateoria osuu johonkin oikeaan myös tätä aineistoa tulkittaessa – vapaa-ajan käytännöt ja taidot ovat jossain suhteessa muun muassa nuorten kouluttautumisorientaatioihin.

Class, also, broadly, structures the young individual's life chances. It determines, in terms of statistical class probabilities, the distribution of 'achievement' and 'failure'. It establishes certain crucial orientations towards careers in education and work – it produces the notoriously 'realistic' expectations of working class kids about future opportunities. (Clarke et al. 1986/1976, 49.)

Jossain mielessä voidaan väittää, että myös vapaa-ajalla kertyneet kulttuuriset ja sosiaaliset resurssit myötäilivät nuorten koulutus-orientaatioita ja jopa luokkapohjaista elämäntapaisuutta. Itseasiassa **Erolan** (2010, 38) mukaan Suomessa luokat eivät ole kadonneet mihinkään, ja työväestön suhteellinen määrä on itseasiassa suurempi kuin esimerkiksi Britanniassa. Lisäksi alueelliset erot ja niiden työvoimapolitiittiset ja koulutukselliset realiteetit (Tolonen 2005; Käyhkö 2006) vaikuttivat nuorten kulttuurisiin ja käytännön orientaatioihin. Samoin nuorten identifioituminen omaan kotikaupunkiin ja vielä tarkemmin omaan kaupunginosaan ja sen nuorisokulttuuriin näyttämöihin (*street corner society*) kuulumisineen ja erottautumisineen ja erilaisine luokkasävytytyneine vapaa-aika polkuineen (leisure careers) vaikutti tärkeältä oman tyylin muotoutumisessa ja kaveriryhmän valinnassa (MacDonald & Schildrick 2007). Nuorten tyylit eivät siis

nähdäkseni ole vain ”atomisoituneita” eli täysin kulttuurisesti ja ryhmäisesti hajautuneita (Muggleton 2005; Salasuo 2006) vaikka vaihteluakin esiintyy. Luokka ei tiukan Birminghamilaisesti ole nähdäkseni kuitenkaan ainoa nuorten tyyliä ja koulutusta ”selittävä” tekijä. Muita tärkeitä tyylien ja toimintatapojen taustoittajia ovat paikallisuus, sukupuoli ja etnisyys.

Kuten aluksi totesin, viime aikoina on usein väitetty, että nuorisotyyli tai nuorten edustama elämäntapaisuus eivät tänä päivänä liity nuorten sosiaaliseen taustaan millään tavoin. Tässä artikkelissa väitänkin, että huolimatta nuorten elämäntapaisuuksien moninaisuudesta ja yksilöllisestä vapaasta tyyllitelestä myös luokkaan perustuvat elämäntapaisuudet pitävät jollain tavoin pintansa, vaikka niitä ei luokkaisuudeksi aina mielletäisikään. Elämäntavat ja -tyylit ovat maailman ja viestimien globalisoitumisesta huolimatta myös perheen ja paikallisten kulttuuristen traditioiden ja paikallisen nuorisokulttuurin jatkumoa (Clarke et al. 1986/1976, 48). Niin yksilöllisiä kuin ryhmässä esiintyviä tyyliä ja tapaisuuksia tulkitaan usein paikallisuuden kautta ja suhteessa paikallisuudessa näkyviin (nuoriso)ryhmittymiin (Hollingworth & Williams 2009).

Kuitenkin on selvä, että luokkateoria tarvitsee uudistamista esimerkiksi uuden luokkateorian näkökulmasta; identiteetit, paikallisuudet, sukupuoli ja etnisyydet täytyy huomioida analyysissä (Anthias 2005, 31–2 ja 36–7). Onkin helppoa väittää, että nuorisotyylliset erottautumiset ja liittymiset eivät enää liity vain luokkaan, vaan ovat samalla globaaleja ja lokaaleja. Kiinnostavaksi kysymykseksi jää nuorten kulttuureita ja tyyliä analysoitaessa, ketkä kohtaavat (vrt. Helsingin keskustan ja Itä-Helsingin koulut), mikä tyyli on kenellekin mahdollinen (voiko tumma poika esiintyä hevarina, kuten Anna Rastas kysyi luennessaan 2008) ja minkälai-

nen tyyli on ”respektoitu” missäkin piireissä (vrt. intellektuellityttöjen mielipide ”lissuis-ta”), ja miten paikalliset tyylit ja tapaisuudet hiotuvat tai erottautuvat suhteessa toisiinsa? (Skeggs 2004, 1.)

Viitteet

1. Helsingin yliopiston rahoittaman projektin jäseniä ovat VTT **Päivi Berg**, FT **Minna Kelhä** ja VTM **Marja Peltola** ja dos. **Tarja Tolonen** (projektin johtaja). VTT **Sanna Aaltonen** on yhteistyökumppani.
2. Kiitän lämpimästi VTT Sanna Aaltosta, VTT Päivi Bergiä, FT **Anu Gretscheliä**, VTM Marja Peltola sekä dos. **Mikko Salasuota** tämän artikkelin kommentoinista.
3. **Bourdieu** puhuu taloudellisesta kulttuurisesta, sosiaalisesta sekä symbolisesta pääomasta, jotka kietoutuvat yhteen. Taloudellinen pääoma viittaa (perheen) varallisuuteen ja taloudelliseen tilanteeseen. Kulttuurinen pääoma voi esiintyä ruumiillisuuden kautta, suhteessa tavaramaailmaan tai suhteessa (koulutus)instituutioihin. Sosiaalinen pääoma sisältää yksilön käytettävissä olevat potentiaaliset ja aktuaaliset sosiaaliset suhteet. Eri pääoman lajit legitimoituvat merkittäviksi yhteiskunnalliseen valtaan kietoutuvan symbolisen pääoman kautta. (Bourdieu 1997; Siisiäinen 2003.)
4. *Syrjäytymisen elämäntilanteeseen* viittaaville nuorille yhteistä oli se, että he (joko itse tai lapsuuden perheen myötä) olivat kokeneet jonkinlaisen kriisin elämässään ja pyrkivät kohti tavallista elämää. He etsivät sosiaalista tukea, taloudellinen ja koulutuksellinen menestyminen näyttäytyivät kaukaisempina asioina. Ne, jotka viittasivat *työväenluokkaiseen elämäntapaan*, tähtäsivät koulutuksen kautta ensisijaisesti hyvän ja vakituisen työpaikan saamiseen, ja koulutuksella ja kulttuurisella pääomalla oli instrumentaalinen arvo. Sosiaalisia suhteita ja pääomaa sen sijaan arvostettiin.

Kunnianhimoiseen työväenluokkaiseen elämäntyyliin viittaavilla nuorilla oli usein ammatillista koulutusta ja he olivat kunnianhimoisia ja halusivat erottautua yksilöllisesti edellisistä ja pärjätä erityisen hyvin työelämässä. He korostivat edellisiä enemmän yksilöllisyyttään ja halusivat olla liikekannalla niin suhteessa koulutukseen, työhön kuin paikkakuntaan nähden.

Keskiluokkaiseen omia projekteja korostavaan elämäntapaan viittaavilla koulutus (joskus useassa oppilaitoksessa) oli itsestäänselvyys. Työelämälle asetettiin toive päästä asiantuntijan asemaan, jossa ammattitaidon lisäksi saattoi jäädä tilaa omille projekteille, itsensä kehittämiseksi ja omien näkemysten esittämiseksi.

5. Viitataan yhteiskuntaluokka-asetmalla siihen, miten haastateltavat tulkitsevat ja sijoittavat vanhempiansa ammatin, koulutuksen ja luokan omaan elämään ja mihin he identifioituvat. Olen tässä ja aikaisemmassa tutkimuksessa (Tolonen 2008a; 2008b) jakanut luokat karkeasti koulutuksen (ammattitaidon ja asiantuntijuuden) sekä ammatin (palvelu, työläinen, virkamies, johtoasema, yrittäjä, maanviljelijä) mukaan haastatellussa ilmoitettujen tietojen perusteella. Tunnistan seuraavia kulttuurisia luokkatapaisuuksia: syrjäytymisen uhattu oleminen (elämäntapa tai -tilanne); työväenluokkainen elämäntapa (työ ja siitä saatava ansio tärkeää); kunnianhimoinen työväenluokkainen elämäntyyli (erottautuu edellisestä kunnianhimoisesta ja liikkuvuutensa perusteella) ja keskiluokkainen elämäntapaisuus (jossa korostetaan omia projekteja ja kehittyvää ”minää” ennemminkin kuin palkkaa). (Tolonen 2008b.) Luokitteluni vastaavat **Erolan** (2010, 39) mainitsemia niin sanottuja subjektiivisia asemia, jotka voi yksinkertaistaa kolmeen pääryhmään: ylempi keskiluokka, alempi keskiluokka sekä työväenluokka. Subjektiiviset asemat sisältävät paitsi ammattiasemia tai niiden arvostuksia myös ihmisten kokemia seurauksia näistä asemista. Nämä erotellaan ns. ”objektiivisista” EG-luokka-asetmista (viitaten Erikson & Golthorpen luokitteluun 1992; Erola 2010, 30–31).
6. ”Subcultures... they are not simply 'ideological' constructs. They, too, win space for the young: cultural space in the neighbourhood and institutions, real time for leisure and recreation, actual room on the street or street corner. They serve to mark out and appropriate 'territory' in the localities.” (Clarke et al. 1986/1976, 45).
- ”... They develop specific rhythms of interchange, structured relations between members... They explore 'focal concerns' central to the inner life of a group: things always 'done' or 'never done', a set of social rituals which underpin their collective identity and define them as a 'group' instead of mere collection of individuals. They adopt and adapt material objects – goods and possessions – and reorganise them into distinctive 'styles' which express the collectivity of their being-as-a-group. ... collective response to the material and situated experience of their class.” (Clarke et al, 1986/1976, 47.)
7. ”We must note some clear structural differences in the response of the youth of the different classes. Working-class sub-cultures are clearly articulated, collective structures – often 'near' or 'quasi'-gangs. Middle class counter-cultures are diffuse, less-group centred, more individualised. The latter precipitate, typically, not tight sub-cultures but a diffuse counter-culture milieu.” (Clarke et al, 1986/1976, 60.)

Lähteet

- Ahmed, Sara (2000): *Strange Encounters. Embodied Others in Post Coloniality*. London & New York: Routledge.
- Anthias, Fiona (2005): Social Stratification and Social Inequality: Models of Intersectionality and Identity. Teoksessa: Fiona Devine & Mike Savage & John Scott & Rosemary Crompton (toim.): *Rethinking Class. Cultures, Identities and, Lifestyles*. London: Palgrave MacMillan, 24–45.
- Atkinson, Paul (1990): *The Ethnographic Imagination. Textual Construction of Reality*. London & New York: Routledge.
- Berg, Päivi (2010): *Ryhmärajoja ja hierarkioita - etnografisen tutkimuksen peruskoulun yläasteen liikunnanopetuksesta*. Helsinki: Helsingin yliopisto. Sosiaalipsykologisia tutkimuksia 22.
- Blackman, Shane (2005): Youth Subcultural Theory: A Critical Engagement with the Concept, its Origins and Politics, from the Chicago School to Postmodernism. *Journal of Youth Studies* 8:1, 1–20.
- Blom, Raimo & Kerkelä, Heikki & Kivinen, Markku & Melin, Harri & Järvelä, Marja & Rantalaiho, Liisa & Nikula, Jouko & Tyrkkö, Arja & Keinänen, Pirjo & Julkunen, Pertti & Jähi, Rita. *Suomalaiset luokkakuvassa*. Tampere: Vastapaino.
- Bourdieu, Pierre (1990): *The Logic of Practice*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Bourdieu, Pierre (1997): ”*The Forms of Capital*” in *Education Culture, Economy, Society*. Toim.: A.H. Halsey & H. Lauder & P. Brown & A. Stuart Wells. Oxford: Oxford University Press, 46–58.
- Bourdieu, Pierre (1998): *Distinction. The Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge.
- Bullen, Elisabeth & Kenway, Jane (2004): Subcultural Capital and Female “Underclass”? A Feminist Response to Underclass Discourse. *Journal of Youth Studies* 7:2, 141–153.
- Clarke, John & Hall, Stuart & Jefferson, Tony & Roberts, Brian (1986; 1. p. 1976): Subcultures, Cultures and Class. A Theoretical Overview. Teoksessa: Stuart Hall & Tony Jefferson (toim.): *Resistance Through Rituals. Youth Subcultures in Post-war Britain*. London: Hutchinson, 9–79.
- Devine Fiona & Savage, Mike (2005): The Cultural Turn, Sociology and Class Analysis. Teoksessa: Fiona Devine & Mike Savage & John Scott & Rosemary Crompton (toim.): *Rethinking Class. Cultures, Identities and, Lifestyles*. London: Palgrave MacMillan, 1–23.
- Erola, Jani (2010): Luokkarakenne ja luokkiin samastuminen Suomessa. Teoksessa: Jani Erola (toim.): *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 27–44.

- France, Alan (2007): *Understanding Youth in Late Modernity*. Berkshire: Open University Press.
- Gordon, Tuula (2001): Kuka voi olla suomalainen? – erot ja yhteisyys “muihin” nuorten naisten ja miesten rakentamina. *Nuorisotutkimus* 19:1, 25–38.
- Gunter, Anthony & Watt, Paul (2009): Grafting, Going to College and Working on the Road: Youth Transitions and Cultures in an East London Neighbourhood. *Journal of Youth Studies* 12:5, 515–529.
- Haikkola, Lotta (tulossa 10/2010): Etnisyys, suomalaisuus ja ulkomaalaisuus toisen sukupolven luokittelussa. Teoksessa: Lotta Haikkola & Tuomas Martikainen (toim.): *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Hautaniemi, Petri (2004): *Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 41.
- Hoikkala, Tommi (1989): *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Holland, Janet & Raynolds, Tracy & Weller, Susie (2006): Transitions, Networks and Communities: The Significance of Social Capital in the Lives of Children and Young People. *Journal of Youth Studies* 10:1, 97–116.
- Hollingworth, Sumi & Williams, Katya (2009): Constructions of the Working-class “Other” among Urban, White and Middle-class Youth: “Chavs”, Subculture and the Valuing of Education. *Journal of Youth Studies* 12:5, 467–482.
- Honkasalo, Veronika (2003): Voiko jäsenyyttä valita? Nuorten maahanmuuttajien tulkintoja suomalaisuudesta ja rasismista. Teoksessa: Päivi Harinen (toim.): *Kamppailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 158–189.
- Jokinen, Eeva (2004): Kodin työt, tavat, tasa-arvo ja rento refleksiivisyys. Teoksessa: Eeva Jokinen & Marja Kaskisaari & Marita Husso (toim.): *Ruumis töihin! Käsite ja käytäntö*. Tampere: Vastapaino, 285–304.
- Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku (2000): Koulutuksen hyvä- ja huono-osaiset: Laudaturylioppilaiden ja koulutuksesta karsiutuneiden kotitaustat. *Kasvatus* 31:3, 205–216.
- Järvinen, Tero (1998): The Family, Culture and Educational Choices. *Young* 6:2, 2–14.
- Keskiä, Anne-Mari (2003): Suomalais- ja maahanmuuttajanuorten vuorovaikutusta joensuulaisen koulun arjessa. Teoksessa: Päivi Harinen (toim.): *Kamppailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 38, 122–157.
- Kortteinen, Matti (1982): *Lähiö: tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Helsinki: Otava.
- Käyhkö, Mari (2006): *Siivoojaksi oppimassa. Etnografinen tutkimus työläistyöstä puhdistuspalvelualan koulutuksessa*. Joensuu: Joensuu University Press.
- Lappalainen, Sirpa & Hynninen, Pirkko & Kankkunen, Tarja & Lahelma, Elina & Tolonen, Tarja (toim.) (2007): *Etnografia menetelmänä. Lähtökohdista koulutuksen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Lähteenmaa, Jaana (1991): Alakulttuuriteoria. Teoksessa: Tommi Hoikkala (toim.): *Törmäävät tulkinnat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Lähteenmaa, Jaana (2000): *Myöhäismoderni nuorisokulttuuri. Tulkintoja ryhmistä ja ryhmiin kuulumisten ulottuvuuksista*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 14.
- MacDonald, Ronald & Shildrick, Tracy & Webster, Colin & Simpson, Donald (2005): Growing Up In Poor Neighbourhoods: The Significance of Class and Place in the Extended Transition of Socially Excluded Young Adults. *Sociology* 39:5, 873–891.
- MacDonald, Ronald & Shildrick, Tracy (2007): Street Corner Society: Leisure Careers, Youth (Sub)culture and Social Exclusion. *Leisure Studies* 29:3, 339–355.
- Miles, Steven (2000): *Youth Lifestyles in a Changing World*. Buckingham: Open University Press.
- Muggleton, David (2005): From Classlessness to Clubculture. A Genealogy of Post-war British Youth Cultural Analysis. *Young* 13:2, 205–219.
- Naumanen, Päivi & Silvennoinen, Heikki: Koulutus, yhteiskuntaluokat ja eriarvoisuus. Teoksessa: Jani Erola (toim.): *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 67–88.
- Nayak, Anoop (2003): *Race, Place and Globalisation. Youth Cultures in a Changing World*. Oxford & New York: Berg.
- Niemelä, Heli (2003): Erottautumista ja ystävyyttä. Somalialaistytöiden käsityksiä ja kokemuksia suomalaisista tytöistä. Teoksessa: Päivi Harinen (toim.): *Kamppailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 38, 91–121.
- Niemelä, Heli (2006): Somalialaisen ja suomalaisen nuoruuden risteyksessä. Teoksessa: Tuomas Martikainen (toim.): *Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Tietolipas 212, 168–189.
- Ollila, Anne K. (2008): *Kerrottu tulevaisuus alueet ja nuoret, menestyksensä ja marginaalit*. Lapin yliopiston väitöskirjasarja Rovaniemi: Acta Universitatis Lapponiensis 141 & Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 85.

- Paumo, Milla (2010): *Pissimin dikotomiat 2000-luvun kaupunkinäyttämöillä*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Sosiaalitieteiden laitos, Helsingin yliopisto.
- Peltola, Marja (tulossa 10/2010): Ulossuljettu keskiluokka? Maahanmuuttajataustaiset nuoret, perhe ja yhteiskunnallinen asema. Teoksessa: Lotta Haikkola & Tuomas Martikainen (toim.): *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Perho, Sini (2010): *Rasistisuus nuorten yhteisössä. Tutkimus vuosituhannen vaihteen Joensuusta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 103.
- Rastas, Anna (2001): Katseilla merkityt, silminnähdet erillaiset. Lasten ja nuorten kokemuksia rodullistavista katseista. *Nuorisotutkimus* 22:3, 3–17.
- Rastas, Anna (2007): *Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi*. Tampere: Tampere University Press & Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Rastas, Anna (2008): *Ethnic identities and transnational subjectivities*. Julkaisematon luento. V Etmu-päivät & VII Nuorisotutkimuspäivät: Generations in Flux - International Interdisciplinary Conference on Ethnicity, Integration and, Family Ties, 23.–24.10.2008. Helsinki.
- Salasuo, Mikko (2006): *Atomisoitunut sukupolvi. Pääkaupunkiseudun nuorisokulttuurinen maisema ja nuorisotyön haasteita 2000-luvun alussa*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 6/2006.
- Savage, Mike & Bagnall, Gaynor & Longhurst, Brian (2001): Ordinary, Ambivalent and Defensive: Class Identities in the Northwest of England. *Sociology* 35: 4, 875–892.
- Sell, Anna (2007): Päätyöttömyys ja nuorten aikuisten muuttuvat elämäntyyli. *Nuorisotutkimus* 21:1, 3–18.
- Siisiäinen, Martti (2003): Yksi käsite, kaksi lähestymistapaa: Putnamin ja Bourdieun sosiaalinen pääoma. *Sosiologia* 40:3, 204–216.
- Skeggs, Beverley (2004): *Class, Self, Culture*. London & New York: Routledge.
- Thornton, Sarah (1995): *Club Cultures. Music, Media and Subcultural Capital*. Hannover & London: Wesleyan University Press & University Press of New England.
- Tolonen, Tarja (2001): *Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset*. Helsinki: Gaudeamus & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Tolonen, Tarja (2002): Suomalaisuus, tavallisuus ja sukupuoli nuorten näkemyksissä. Teoksessa: Tuula Gordon & Katri Komulainen & Kirsti Lempiäinen (toim.): *Suomineitonen hei! Kansallisuus ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino, 246–266.
- Tolonen, Tarja (2005): Sosiaalinen tausta, sukupuoli ja paikallisuus nuorten koulutussiirtymässä. Teoksessa: Sinikka Aapola & Kaisa Ketokivi (toim.): *Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 56, 33–65.
- Tolonen, Tarja & Palmu, Tarja (2007): Etnografia, haastattelu ja (valta)positiot. Teoksessa: Sirpa Lappalainen & Hynninen Pirkko & Tarja Kankkunen & Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.): *Etnografia menetelmänä. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*. Tampere: Vastapaino, 89–112.
- Tolonen, Tarja (2008a): Success, Coping and Social Exclusion in Transitions of Young Finns. *Journal of Youth Studies* 11:2, 233–249.
- Tolonen, Tarja (2008b): Menestys, pärjääminen ja syrjäytyminen – Nuorten elämäntyyli ja luokkaerot. Teoksessa: Tarja Tolonen (toim.): *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino & Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 226–254.
- Urponen, Maija (2008): Näkökulmia luokkaan ja sukupuoliin monikulttuurisessa, poikkikansallisessa kontekstissa. Teoksessa: Tarja Tolonen (toim.): *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino & Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 122–145.
- Willis, Paul (1978): *Learning to Labour: How Working Class Kids Get Working Class Jobs*. Farnborough: Saxon House.
- Wilks, Terhi-Anna (2006): Kulutuskulttuurit ja elämäntavat Suomessa ja Japanissa. Teoksessa: Katja Valaskivi (toim.): *Vaurauden lapset: näkökulmia japanilaiseen ja suomalaiseen nykykulttuuriin*. Tampere: Vastapaino, 31–62.
- Ziehe, Thomas (1991): *Uusi nuoriso ja epätavanomainen oppiminen*. Tampere: Vastapaino.